

וודני העפיפונים

בזמן שישראל שופכת מיליארדים על המכשול התת־קרקעי מול הרצועה, העזתים פיתחו נשק אווירי זול ויעיל שמרכיבים ברבע שעה משלושה מקלות • תצפיתנים מיוחדים מנסים לאתר את האש בשמיים, טרקטוריסטים נלחמים בה על הקרקע, אבל מאות דונמים של חיטה ויערות כבר עלו בלהבות • העפיפונאים המושבעים ("אנחנו חולי רוח") זועמים שמערבים את הצעצוע התמים בסכסוך המדמם ושוברים את הראש איך לעזור • והחקלאים מיואשים: "שישלחו מולם רחפנים מתאבדים"

➕ עודד שלום

תן מזהה עפיון באוויר הוא מודיע בקשר ומכווין את הכוחות למקום הנפילה. יש לנו הרבה עשבייה יבשה ביער והאש רצה לעצים, נתפסת בגזע ורצה לצמרות. זה חתיכת כאב ראש".

נבוכים ודרקונים

חנן כהן, 56, אהב לבנות ולהעִיף עפיונים עוד כשהיה ילד בקיבוץ משמר הנגב. כשבגר ולמד אמר נות כבצלאל התחיל להשקיע בכדים ובמוטות מיוחדים והפך את התחביב לאמנות שמחוברת לחוט ותלויה במשטר הרוחות. "יש המון סוגי עפיונים", הוא אומר, "אבל אותנו לימדו כשהיינו קטנים לקחת שלושה כו" סים, להצליב אותם, לקשור באמצע ולמתוח חוט על ההיקף שלהם. על זה מדביקים נייר, עושים זנב יפה וקושרים בחוט. זה עפיון משושה, עפיון מצוי, פשוט, כזה שבונים ממה שיש, לא קונים כלום. אלו העפיון נים שעפים לשדות בעוטף עזה. אני קורא לו עפיון ארצישראלי".

אבל אלי ושולה שביט, זוג גמלאים ירושלמי שנו־ סעים לפסטיבלי עפיונים בכל רחבי העולם, חולקים על האבחנה של כהן. "מה זה עפיון ארצישראלי", תוהה אלי, "העפיון המשושה לא נולד בישראל. יש ויכוח אם העפיונים הומצאו בסין, יפן או אינדונזיה. בכל מקרה, אלינו לאזור הם הגיעו בדרך המשי על ידי סוחרים ערבים. אנחנו קיבלנו אותם מהערבים שהיו פה. זה כמו הפלאפל, אנחנו המצאנו את הפלאפל? היינו אני ושולה לפני כשנה בפסטיבל עפיונים בפורטוגל, לא רחוק מליסבון, וראינו שם באזור קני סוף. בוסים,

ביער בארי. שיירת מערבלי בטון חלפה על פנינו אל עבר הגבול, שם חופרת מערכת הביטחון מכשול תת־קרקעי נגד מנהרות הטרור. אבל צחוק הגורל: בעוד ישראל שופכת כאן באדמה מיליארדי שקלים בפ־רויקט התגוננות, הצליחו ילדי עזה לפתח נשק חדש בגרוש וחצי.

משה ברוכי, סייר יערות קק"ל בנגב המערבי, אומר שעפיון התבערה הראשון נחת ביער כ־11 באפריל ומאז הוא ואנשיו ספרו כבר 45 דליקות שכילו כ־900 דונם יער. "אני 31 שנה ביערות בעוטף ומעולם לא נתקלתי בתופעה כזו. היו לנו שריפות כתוצאה מנ־פילה של פצצות תאורה, אבל עפיונים זה נשק חדש. העפיון הראשון נפל בחלק המערבי של היער, אולי 400 מטר מהגדר. העזתים צילמו אותנו מכבים את האש והעלו את הסרטון ליוטיוב. מאז הם מפרפרים אותנו, מסתלבטים עלינו. יש לנו פה כבאית אחת שלנו וקי־בלנו תגבורת מתחנת הכיבוי בנתיבות. אנחנו צריכים כאן כיפת ברזל לעפיונים. השריפה האחרונה הייתה אתמול בארבע אחר הצהריים ומזל שצוות הכיבוי שלנו היה כ־300 מטר ממוקד האש. הגענו תיקתק לפני שהיא התפשטה. אבל בערב ל־ג בעומר הם אירגנו לנו פה חתיכת מדורה. עפיון שנחת עם שקיות דלק קשור רות לזנב ובר יוטה בוער טבול בשמן שרף לנו בסביבות 500 דונם יער. זה אירוע שהתחיל בשתיים בצהריים ונגמר בתשע בערב. 12 צוותי כיבוי עבדו פה".

אתם מזוהים את העפיונים ממוגדל התצפית? "לא תמיד. יש לנו תצפיתן שיושב במגדל משבע בבוקר. בשגרה הוא יורד בשש בערב אבל בגלל המצב החלטנו שישאר עד שעות החשיכה. ברגע שהתצפ־

הכוננות בשדות החיטה מוכרות לקראת ארבע אחר הצהריים. אז מתחילה לנשוב רוח מערבית חזקה שמביאה איתה עפיוני תבערה מרצועת עזה ועיני החקלאים כאן סורקות בעצבנות את השמיים האפורים, מנסות לזהות את הצרה לפני שתנחת בשדותיהם ותצית בהם אש.

הגענו ביום שלישי לקראת חמש בערב לניר־עם ומצאנו את עופר ליברמן, מנהל ענף גידולי השדה של הקיבוץ, בחלקת הפלח שצולקה בכתם שחור חרוך שהותירה האש. ליברמן אחז בידיו את האשם: עפיון פשוט מניילון שקוף שחובר לשלושה מקלות עץ ולו־נבו נקשרה פיסת בד יוטה בוערת ספוגה דלק, עטופה בנייר כסף. מאוחר יותר יאמר לנו חנן כהן, עפיונאי ותיק, ש"מדובר בעפיון ארצישראלי מצוי שביל־דותנו הכנו מבוססים (קני סוף – ע"ש)" ועכשיו ילדי עזה מכינים מסתם מקלות ברבע שעה של עבודה לא מאומצת.

אבל את ליברמן מניר־עם לא מעניין סוג העפיון. הטי־אורות שורפות לו את החיטה והוא מעוצבן. 5,000 דונם שדות חיטה יש לניר־עם ומאז החלו השכנים העז־תים לשלוח עפיוני אש לפני כחודש, הוצתו כבר למ־עלה מ־500 דונם. וזה רק בניר־עם. אש הטי־אורות אחזה כמעט בכל שדות החיטה בצפון העוטף. במפלסים, כפר עזה ונחל עוז בצפון הרצועה והלאה לחבל אשכול, שם הציתו עפיונים בעיקר את היער שנטעו חברי קיבוץ בארי עם עלייתם לקרקע ב־1946.

עוד לפני ניר־עם הגענו למגדל התצפית של קק"ל

העפיונאי כהן. "זה הכי פרימיטיבי שיש"

10

המוסף לשבת
11.05.2018

מה שנקרא. סיקרן אותנו אם גם הם מכינים עפיפון נים מקנים ואכן, העפיפונים שלהם גם מושיים וגם עשויים מבוסים. שאלנו לפרש המשושה ואמרו לנו שזו ירושה מהכיבוש המוסלמי ששלט באי האיברי במאה השביעית. ראיתי סרטוני עפיפונים ממזרים וגם הם משתמשים במשושה".

כמה סוגי עפיפונים יש?

שולה: "עשרות אם לא מאות סוגים. יש עפיפונים חד-חטיים ויש עפיפונים אירובטיים עם שני חר-טים שאפשר לשלוט בתעופה שלהם, ימינה ושמאלה, למעלה ולמטה. ויש עפיפונים אירובטיים של ארבעה חוטים שאפשר לבצע איתם אין ספור תרגילים, אחר-רה קדימה, סיבובים וגלגולים. יש לך שליטה מוחלטת בתעופה שלו. יש משפחות שלמות של עפיפונים בלי-שולך קשיח בכלל".

צילומים: חיים הורשטיין, דנה קופל, אוהד ציונגבר, עודד שלום

בקק"ל ספרו מאז אפריל 45 דליקות כתוצאה מהעפיפונים. "העזתים מפרפרים אותנו, מסתלבטים עלינו. בערב ל"ג בעומר הם אירגנו לנו חתיכת מדורה. 12 צוותי כיבוי עבדו פה"

בני הזוג שביט, פסטיבלים בכל העולם, כולל שיתוף פעולה עם סורי

הסייר ברוכי ביער בארי השרוף. "בעזה צילמו אותנו והעלו ליוטיוב"

טרקטור מנסה לחצוץ בין האש והשדות סמוך לניר-עם, השבוע

אלי: "אנחנו ממש מומחים בתחום. עפיפומניאקים אם אתה רוצה, חולי רוח".

יש תיעוד בהיסטוריה של העפיפונים לשימושים צבאיים?

אלי: "במאה השנייה לפני הספירה הסינים היו מעיי-פים עפיפונים בוערים ושולחים אותם מעל ערים נצור-רות כדי לזרוע פחד. הם גם היו מחברים אליהם חלילי-רוח, והרוח שנשבה הפיקה מהם צלילים שהיו מפחידים את האויב. תחשוב שהעפיפונים נראו כמו דרקונים, זה היה מטורף. במאות יותר מתקדמות הסינים בנו עפיפוני ענק והעלו עליהם אנשים למטרת תצפית. מישוה היה אחוז בחבל חזק מלמטה ומכוון את העפיפון. בת-חילת המאה ה-20 היו עדיין יחידות עפיפונים בצבאות אנגליה וצרפת. השתמשו בהם למטרת תצפית אנושית ופגיעה בספינות אוויר".

שולה: "אבל היום להעיף עפיפונים נחשב משהו מאוד נחמד ושלו, אפילו הייתי אומרת מבשר שלום. זה מקרב בין אנשים. לפני שבוע חזרנו מפסטיבל העפיפונים ארטו ונטו (אָמנות ברוח) שהתקיים בעיר צ'רביה על חוף הים האדריאטי. זו השנה ה-24 בר-ציפות שאנחנו משתתפים בו. הגיעו 200 עפיפונאים מ-30 מדינות למשך עשרה ימים, כל יום מעשר בבוקר עד חמש אחר הצהריים. כל עפיפונאי מביא איתו כמה עפיפונים, והחוק של האירוע הוא עבודת יד, עפיפון-נים בהכנה עצמית".

מה הכנתם?

אלי: "גולת הכותרת שלנו בפסטיבל היה עפיפון בצורת חמסה. חד-חטי עם מבנה קשיח של צינורות עשויים מפחמן וסיבי זכוכית, אליהם חיברנו בד מאוד-

"הם משתכללים כל הזמן", אומר בתסכול עופר ליברמן מניר-עם, "התחילו עם עפיפונים בצבע דגל פלסטין, אבל הבינו שאנחנו מזהים אותם בגלל הצבעים ועברו לניילון שקוף, שאי-אפשר לראות. זה נוחת אצלנו בהפתעה"

חנן כהן: "יש קבוצה שמקיימת כל שנה ביפו אירוע כדי לקדם שלום באמצעות עפיפונים. אנחנו תופסים את העפיפון כמשהו מקרב לבבות, הכי רחוק שאפשר מאמצעי סרור. כששומעים בחדשות על הצתת שדות זה מביך אותנו"

מלחמת הענשה

המשך מעמ' 5

הרוגים גדולה במיוחד ברצועת עזה או הצלחה של המפגינים לחדור לשטח ישראל תדליק את הגדה, והנהגת הרשות תאבד שליטה על הרחוב. והרי לכם עוד מוקד מתיחות השואב כוח אדם וקשב מחזיתות אחרות.

כשעזה בוערת והגדה מצטרפת, הצבא ערוך לכך בתוכניות אופ' רטיביות שתורגלו. כשלכנון בוערת ועזה והגדה מצטרפות אליה, הצבא יודע לחלק את המאמצים במדורג. כשהחזית סוריה מצטרפת – כולל פעילות איראנית על הגבול – זה עדיין לא מוריד את הצבא על הברכיים, גם אם השמיכה נמתחת עד הקצה. אבל כרגע שמצטרף לכך גם מאמץ מרכזי להתמודד עם הגרעין האיראני – צריך לט' רוף את הקלפים מחדש. כל עוד היה הסכם גרעין עם איראן, גרוע ככל שהיה, החזית הזו איבדה את מרכזיותה ואיפשרה לצה"ל להפנות מאמצים לבניין כוח יעיל שייתן מענה לאיומים מן המדינות השכ' נות, בדגש על לבנון. מרגע שטרמפ הכריז שהוא פורש מן ההסכם, איבדה ישראל כל השפעה מדינית אמיתית על ההתנהלות הגרעינית של איראן. המשמעות מבחינת ישראל היא חזרה למסלול מלא של הכנות צבאיות מול מרוץ גרעיני-צבאי איראני, שייפתח מהר מאוד. זה יתחיל בצעדים קטנטנים של הפרות בתחום האפור, למשל שיפוז צנטריפוגות כדי שאפשר יהיה להפעילן בתוך יום אחד מרגע שיוחלט על כך. המעקב אחרי האיראנים יחייב השקעות עתק, בעיקר בתחום המודיעיני. אחרת יחזור על עצמו הסיפור של הכור הגרעיני הסורי, שנבנה במשך שנים ונתגלה חצי שנה בלבד לפני שהפך לפעיל.

עד לפני שלוש שנים הייתה ישראל חלק מקואליציה עולמית נגד תוכנית הגרעין האיראנית. היא הייתה שותפה למידע ולדיונים, ומ' צבה האסטרטגי השתפר הודות לסנקציות הבינלאומיות על איראן. מאז שנחתם ההסכם פחתה ההשפעה של ישראל, אבל עדיין הייתה לה מעורבות מסוימת סביב יישום ההסכם. עכשיו טולטל העולם לח' לוטין. ישראל וארה"ב פרשו מכל מעורבות מדינית בתחום הגרעין האיראני, ומה שנותר זה לשוב ולעסוק באופציה הצבאית.

כשם שנאומו של נתניהו בקונגרס נגד הסכם הגרעין (ונגד אוב' מה) לא הביא לשינוי בהסכם ורק פגע בהיקף הסיוע הביטחוני לי' שראל, כך גם הניסיון להציג את מופע הקלסרים של נתניהו כהישג מדיני הוא אחיז' עיניים. ראש הממשלה שוב החמיץ הזדמנות. במ' קום לנצל את הנכסים שהביא המוסד מאיראן כדי לקדם דרישה – המקובלת על אירופה – להאריך את תוקף המגבלות על איראן לש' נים ארוכות, מעבר לעשר שנים, הוא בחר לקעקע את ההסכם כולו. מדינות אירופה המעורבות בהסכם כבדו בשבועות האחרונים על הכנסת שינויים בשלושה תחומים: טילי הקרקע'קרקע, הבריונות האזורית של איראן וניסיון להביא לכך שהמגבלות על איראן לא יפוגו. אלה הם נושאים קריטיים מבחינת ישראל, אבל עכשיו לא ברור מה יעלה בגורלם.

מחט בערימת חול

הצהרת טראמפ חשובה לא רק בגלל מה שנאמר בה, אלא גם בגלל מה שלא נאמר. הנשיא האמריקאי הזהיר שהאיראנים יצטערו מאוד אם יחזרו למסלול הגרעיני וימשיכו בפעילותם בתימן וב' סוריה. אבל בשום נקודה בנאומו הוא לא התחייב שארה"ב תישאר בסוריה, ולא דיבר על מאמץ צבאי אמריקאי נגד המאחז האיראני במדינה זו. פיקוד אירופה ופיקוד המרכז האמריקאיים הם שותפים מלאים עם ישראל במהלכים מודיעיניים וצבאיים בסוריה. אבל כשארה"ב תצא מסוריה – נאבד גם את זה. האמריקאים לא יפרי' עו לישראל לפעול על אדמת סוריה. אבל אם ישראל תסתבך עם האיראנים ו/או עם חיזבאללה על אדמת סוריה, היא עלולה למצוא את עצמה לבד. מדובר בהימור. אמנם ההערכות בישראל מתב' סוות על מודיעין טוב, אבל היא לעולם לא יכולה לדעת בוודאות מה קורה בין אוזניהם של מקבלי ההחלטות בצד השני.

ישראל מותחת את הקפיץ, דוחקת את היריב לפינה, ובסוף זה יתפוצץ. אם יש לישראל תוכנית איך למנף התפוצצות כזו להישג מדיני אמיתי בסוריה – זה הימור ששכרו יכול לבוא בצידו. אבל נראה שאנחנו נמצאים בתהליך אחר לגמרי. האיראנים הציבו בסור' ריה טילים כדי להשתמש בהם לצורך מכה שנייה. הם שיגרו רק טות לרמת הגולן, ישראל הגיבו בהפצצות מקיפות, וכעת עלולים האיראנים להגיב בירי לעומק ישראל.

יתרה מזאת: לאיראנים אין חוזה עם ישראל שקובע כי הטילים ישוגרו דווקא מסוריה. אם נניח חוד של מחוגה במרכז הארץ ונפתח את זרוע המחוגה על המפה בטווח של 800'700 ק"מ, הרדיוס שיתקבל מכיל מדינות שונות שלאיראנים יש בהן יד ורגל והם יכולים להציב בהן משגרים. האיראנים עלולים לשגר באמצעות שליחים כמה טי' לים במקביל מכמה אתרים במדינות שונות. רוב השטח במזרח סוריה, למשל, הוא מדברי. ואם אין לך מודיעין נקודתי על משגרים בזמן אמת, לך תחפש מחט בערימת חול. וגם אם תמצא אותה תצטרך להוכיח לעולם שמדובר במשגרים איראניים כדי להצדיק מכה שנייה. אולי אפילו מכה שתפיל את שלטונו של אסד, כפי שמאיימים אצלנו. ■

fishmanalex1@gmail.com

רצה במהירות מטורפת בתוך ים השיבולים ומכלה אותן תוך שניות. ליברמן בוחן את הטיארה ומעביר אותה לרכז הביטחון. לא חולפת חצי שעה ומגיע דיווח על אש בשטח המרעה של עדר הבקר, דרומית מערבית לקיבוץ. כבאית מאשקלון שנמצאת באזור ככוננות עפיפונים מגיעה לשטח. הכבאים ניב ומירו פועלים במיומנות, ניב מושך את הצינור מהרכב ומירו אווזו בו ומתזי מים. שאלנו איפה כבר הספיקו לכבות היום וניב ענה, "וואי וואי, איפה לא היינו, בכל השדות באזור כבר כיבינו היום".

משם טסנו בשטח לחלקה 55 הצמודה לפרדס. שתי נקודות בעירה משני עפיפונים. צ'וק וטוי על הטרק' טורים חגים סביב האש. טוי נתקע. פנצ'ר, הוא צועק. ליברמן דופק בידו על המצת. "40 דונם חיטה הלכו עכ' שיו", הוא מסנן, "לא מתאים גם פנצ'ר".

התסכול רק גובר נוכח ההכנה שלצה"ל אין פתרון

המומחה אלי שביט: "במאה השנייה לפני הספירה הסינים העיפו עפיפונים בוערים מעל ערים נצורות כדי לזרוע פחד. בתחילת המאה ה־20 יחידות עפיפונים של צבאות אנגליה וצרפת שימשו לתצפית וכגיעה בספינות אוויר"

כרגע לתופעת העפיפונים. לפני שבוע הזניק הצבא שני רחפנים נגד עפיפוני תבערה. כדי ליירט אותם חגו הרחפנים בגובה נמוך, שאיפשר לצעירים העותים ליירט אותם באכבים שיורדו באמצעות רוגטקה. הת' קשרנו לכהן העפיפונאי לשאול אם יש לו עצה. "הם מרימים את העפיפון למקסימום הגובה", אמר, "אז חור תכים את החוט. הוא עף לאן שהרוח לוקחת אותו, הם לא שולטים בזה. זה הכי פרימיטיבי שיש. הם נלחמים בנו במקלות ואכבים. אפשר לנסות ליירט את העפיפונים עם אף־35", הוא מסיים באירוניה.

גם אלי שביט לא איש בשורות. "הם משתמשים בע' פיוני צ'יק־צ'ק מחומרים הכי פשוטים שיש ועדיין, אם יש רוח טובה הם אפילו לא צריכים לרוץ, פשוט זורקים את העפיפון באוויר ומשחררים חוט. המשושה זה עפיפון מאוד יעיל, ואם אתה לא מפשל בגדול בבנייה שלו אז הוא עובד. מול האמצעי הפרימיטיבי הזה אין אף טכנור' לוגיה. לפחות לא כזו שאני מכיר. אני באמת לא יודע מה להגיד לליברמן מניר־עם, תמסור לו שאני משתתף בצערו. אני מקווה שיתחילו שם באזור רוחות מזרחיות". וליברמן? אחרי שסרק את חלקה 55 בניסיון למצוא את העפיפון ששרף אותה הוא מולל את גרעיני החיי' טה המפוחמים שהתפזרו על האדמה החרוכה. "מצידי שייביאו רחפנים מתאבדים. איך שהעפיפון מתרומם שייכנס בו הרחפן. אין לי בעיה שהרחפן ייפול יחד עם העפיפון. אם זה יקרה בשטח שלהם שהרחפן יישאר שם, אם אצלנו אז אצלנו, הצבא יאסוף אותו. זה עדיין ייצא יותר זול משרה חיטה שרוף".

מדובר צה"ל נמסר בתגובה לטענות של תושבי העוטף: "לא נגים בעניין העפיפונים". ■

odeds@yedioth.co.il

מאוד דק. נתנו לנו להעיף אותו יחד עם עפיפונאי סורי שחי באוסטריה כמחווה של שלום ואחוזה".

מישהו שם שמע על עפיפוני התבערה של העזתים? שולה: "בהחלט. היו שאמרו לנו שלא בשביל זה מיועדים עפיפונים והנידו בראשם 'זה לא בסדר'. אני אומרת לך, בעולם היום עפיפונים לא נתפסים כמשהו שלילי שיכול להזיק, להפך".

גם העפיפונאי כהן לא מבין למה צריכים לערבב עפיפונים בסכסוך המדמם בינינו לפלסטינים. "יש קבוצה של 20 עפיפונאים, אולי 30, שמקיימת בכל שנה אירוע שאנחנו קוראים לו 'וואן סקאי וואן וורלד'. זה בדרך כלל בסוכות בפארק המדרון ביפו והמטרה היא לקדם שלום באמצעות העפת עפיפונים. בשבר' עות האחרונים יצא לנו קצת לדבר ואין ספק שזה מבין אותו. אנחנו בעניין של שלום ואחוזה ופתאום עפיפון

נים עולים לכותרות בהקשר של הצתת שדות וטרור. אנחנו תופסים את העפיפון כמשהו יפה ומהנה, מקרב לבבות, הכי רחוק שאפשר מאמצעי טרור".

בלון יומולדת מהרצועה

כשהגענו לליברמן שלח לנו חקלאי מקיבוץ כפר עזה תמונה של זנב עפיפון תבערה שמצא אצלו בשדה. הילדים מעזה קשרו אליו בלון יומולדת מלא דלק ועליו הכיתוב "מול טוב" בעברית. את ליברמן זה לא משעשע. "הם עושים לנו שכונה", אמר בתסכול, "משתכללים כל הזמן. הם התחילו עם עפיפונים כצבע דגל פלסטיין, אבל הבינו שאנחנו מזהים אותם באוויר בגלל הצבעים ועברו לנזילון שקוף. את השקוף אי־אפשר לראות. זה נוחת אצלנו בהפתעה. יש לנו כבר שש חלקות שנפגעו. לא רק חיטה נשרפה, גם מערכות השקיה. זה נזק כפול ומכופל. ומה עם השעות הנוספות, זה לא נזק? והכל בגלל טיירות. לא ייאמן".

כשמתחילה הכוננות בשדות, צ'וק וטוי התאילנדים עולים על טרקטורים שאליהם מחוברים דיסקוסים. בשטח מסתובבים גם ליברמן ושני העובדים הוותיקים של הגד"ש בניר־עם, האחים עדנאן ועדאל אבו סידרה, בדואים מהנגב. זה נשמע כמו התחלה של בדיחה, אבל זה ממש לא: תאילנדים, בדואים ויהודים מחכים פה בציפייה מתוחה לעפיפונים מעזה.

ברבע לארבע מתחילה לנשב רוח מערבית מטורפת. השרה בחלקת הפלח נדלק וכולם ממהרים לשם. צ'וק וטוי חגים עם הטרקטורים סביב מוקד הבעירה, הופכים את האדמה עם הדיסקוסים הכבדים ויוצרים אזור חיץ שמעברו לא תתפשט האש. נותר רק לראות את האש